

Sygn. akt III AUa 1533/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Tadeusz Szweda
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o rekompensatę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 29 maja 2018 r. sygn. akt VIII U 1367/18

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,

2. zasądza od ubezpieczonego A. G. na rzecz organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1533/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 maja 2018r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach zmienił decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 1 lutego 2018r. i przyznał ubezpieczonemu A. G. prawo do rekompensaty, opisanej normą art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (tekst jednolity Dz. U. z 2017r., poz. 664 ze zm. - dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych).

Sąd Okręgowy ustalił iż ubezpieczony A. G. (urodzony (...)) od 4 października 1977r. do 26 grudnia 2017r. pracował jako lekarz w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Wojewódzkim Szpitalu (...) w B..

Ubezpieczony legitymuje się zaświadczeniem wykonywania prac w szczególnych warunkach z 27 grudnia 2017r., z którego wynika, że w okresach od 4 października 1977r. do 31 stycznia 2013r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a od 1 lutego 2013r.

do 26 grudnia 2017r. stale i w niepełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w zespołach dyscyplin zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru na Oddziale Urazowo-Ortopedycznym.

W dniu 30 września 2014r. ubezpieczony wniósł o przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Decyzją z 24 października 2014r. organ rentowy, na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 1998r. nr 162, poz. 1118 ze zm. - dalej jako ustawa emerytalna) przyznał ubezpieczonemu prawo do wcześniejszej emerytury w obniżonym wieku w kwocie zaliczkowej od 1 września 2014 -r., czyli od miesiąca, w którym złożono wniosek.

W pouczeniu zawarto informację, że od decyzji zaliczkowej odwołanie nie przysługuje.

Następnie decyzją z 8 marca 2016r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu z urzędu emeryturę i rozliczył zaliczkę od 1 września 2014r., czyli od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Decyzja ta została wysłana do ubezpieczonego w tym samym dniu listem zwykłym. Ubezpieczony decyzji tej nie otrzymał.

O powyższej decyzji ubezpieczony dowiedział się telefonicznie od organu rentowego dopiero w grudniu 2017r. Wniósł o jej ponowne przesłanie. Po jej otrzymaniu, 21 grudnia 2017r. cofnął wniosek z 30 września 2014r. o emeryturę w obniżonym wieku.

Pismem z 8 stycznia 2018r. organ rentowy poinformował ubezpieczonego, że decyzja z 8 marca 2016r. jest ostateczna, w związku z czym nie może on skutecznie cofnąć wniosku z 30 września 2014r.

W dniu 28 grudnia 2017r. ubezpieczony wniósł o przyznanie prawa do emerytury.

Decyzją z 1 lutego 2018r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 1 grudnia 2017r., czyli od miesiąca, w którym złożono wniosek. W uzasadnieniu wskazał, że ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do rekompensaty.

W odwołaniu od przedstawionej decyzji ubezpieczony domagał się przyznania emerytury z rekompensatą z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz dowodu z wyjaśnień ubezpieczonego, które ocenił jako logiczne, rzeczowe i wiarygodne.

Zebrany materiał dowodowy Sąd ten uznał za kompletny i spójny, a tym samym za wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych oraz do rozstrzygnięcia sprawy.

Odnosząc się do zgłoszonego odwołania, Sąd Okręgowy podniósł, że art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli - zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy - do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej piętnastoletnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy emerytalnej.

Sąd ten zauważył przy tym, iż wprawdzie w ust. 2 wyraźnie zastrzeżono, że prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jednak - w ocenie tegoż Sądu - w przepisie tym chodzi niewątpliwie o emeryturę wcześniejszą przyznaną na podstawie przepisów tej ustawy. Odmienne rozumienie tego przepisu, czyli uznanie, że rekompensata powyższa nie przysługuje również w wypadku przyznania prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego - zdaniem Sądu Okręgowego - prowadziłoby do uznania, że art. 21, ust. 1 jest przepisem martwym, gdyż brak byłoby kategorii osób spełniających kryteria do uzyskania przedmiotowej rekompensaty. Jak zatem stwierdził tenże Sąd, należy kierować się wykładnią celowościową i uznać, że racjonalny ustawodawca w żadnym wypadku nie dążyłby do stworzenia przepisu, który nie miałby podstaw do funkcjonowania w obrocie prawnym.

Sąd Okręgowy podniósł także, iż organ rentowy odmówił ubezpieczonemu uprawnienia do rekompensaty, twierdząc, że decyzja z 24 października 2014r. o przyznaniu ubezpieczonemu prawa do emerytury w formie zaliczkowej jest ostateczna, zatem nie może on już otrzymać spornego świadczenia.

Z przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego wynika zaś, że organ rentowy nie wykazał, że ubezpieczony otrzymał decyzję z 8 marca 2016r. (czyli decyzję wydaną po decyzji zaliczkowej z 24 października 2014r., która została wydana na skutek wniosku o emeryturę w obniżonym wieku z 30 września 2014r.). O wydaniu decyzji ubezpieczony dowiedział się dopiero podczas rozmowy telefonicznej w grudniu 2017r. Wówczas otrzymał informację, że taka decyzja została do niego wysłana listem zwykłym 8 marca 2016r. Sąd Okręgowy podkreślił, że ubezpieczony starał się o emeryturę z prawem do rekompensaty i chciał cofnąć wniosek z 30 września 2014r. (ostateczność decyzji o przyznaniu prawa do emerytury w obniżonym wieku wyklucza otrzymanie rekompensaty na podstawie wymienionych przepisów), jednak organ rentowy podniósł, że wyżej wymieniona decyzja jest ostateczna i nie ma możliwości jej skutecznego cofnięcia.

Zdaniem Sądu Okręgowego, organ rentowy powinien wykazać, że decyzja z 8 marca 2016r. została skutecznie doręczona ubezpieczonemu, np. za pomocą zwrotnego potwierdzenia odbioru. Nie wystarczy samo oświadczenie, że decyzja została wysłana do ubezpieczonego listem zwykłym. Podkreślić należy, że do momentu nabrania cechy ostateczności decyzji administracyjnej, ubezpieczony mógł skutecznie cofnąć wniosek o przyznanie prawa od emerytury w obniżonym wieku. Wówczas, decyzja z 8 marca 2016r. nie wywołałaby skutków prawnych. Ubezpieczony chciał cofnąć wniosek z września 2014r. po otrzymaniu kopii decyzji z 8 marca 2016r. W tym celu wysłał pismo z 27 grudnia 2017r., jednak 8 stycznia 2018r. organ rentowy poinformował ubezpieczonego, że decyzja z 8 marca 2016r. jest ostateczna. Według tegoż Sądu, ubezpieczony mógł skutecznie cofnąć wniosek z 30 września 2014r. po otrzymaniu decyzji z 8 marca 2016r., która została przekazana

do wysłania ubezpieczonemu dopiero 19 grudnia 2017r. Cofnięcie tego wniosku skutkuje tym, że decyzja z 8 marca 2016r. nie nabrała cechy ostateczności. W związku z tym - zdaniem Sądu Okręgowego - wniosek został skutecznie cofnięty. Jednocześnie Sąd zaznaczył, że w decyzji zaliczkowej z 24 października 2014r. organ rentowy pouczył ubezpieczonego o tym, że nie przysługuje mu od niej odwołanie. Tym samym, bierność ubezpieczonego w tym okresie jest uzasadniona. Natomiast uzyskane przez ubezpieczonego prawo do emerytury na zasadach ogólnych w żaden sposób nie wyklucza uprawnienia do rekompensaty.

W związku z powyższym, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do rekompensaty.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia organ rentowy zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

- przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.) przez uznanie, że odwołujący nie otrzymał decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 marca 2016r. o przyznaniu mu emerytury i uznanie, że ta decyzja, jak również decyzja o ustaleniu emerytury w formie zaliczkowej z dnia 24 października 2014r., nigdy nie były decyzjami ostatecznymi;
- naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych przez niesłuszne przyjęcie, że odwołujący nie uzyskał prawa do emerytury z obniżonego wieku ze względu na pracę w warunkach szczególnych, a zatem przysługuje mu prawo do rekompensaty.

Powołując się na przedstawione zarzuty, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że niewiarygodne są gołosłowne zaprzeczenia ubezpieczonego, iż nigdy nie otrzymał decyzji z 8 marca 2016r. Decyzję tę wydano bowiem po nadesłaniu przez pracodawcę ubezpieczonego świadectwa pracy datowanego na 24 lutego 2016r., a nie można zakładać, że pracodawca uczynił to bez wiedzy i zgody ubezpieczonego. Zatem, zeznania ubezpieczonego w tym przedmiocie - w ocenie apelującego - trudno uznać za wiarygodne.

Ponadto skarżący stwierdził, że art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych pozbawia prawa do rekompensaty osoby, które nabyły prawo do emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a nie osoby, które taką emeryturę pobierały. Zdaniem apelującego, decyzja z 24 października 2014r. - niewątpliwie doręczona ubezpieczonemu - przyznawała mu prawo do emerytury z obniżonego wieku zgodnie z jego wnioskiem, a wyłączenie odwołania dotyczyło jedynie jej wysokości ze względu na jej charakter zaliczkowy. W tym sensie była więc decyzją ostateczną.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji.

Motywuując swoje stanowisko, podniósł, iż Sąd Okręgowy słusznie przyjął, iż odwołujący się nie otrzymał decyzji wydanej przez organ rentowy w dniu 8 marca 2016r. Organ rentowy w toku prowadzonego postępowania nie przedstawił jakiegokolwiek dowodu świadczącego o potwierdzeniu odebrania decyzji przez stronę odwołującą się. Wysłanie decyzji listem zwykłym nie jest wystarczające do uznania, że decyzja została skutecznie doręczona do jego adresata. Co więcej, z informacji posiadanych przez odwołującego się, jak i potwierdzonych u pracodawcy - Wojewódzkim Szpitalu (...) w B. wynika, że pracodawca nie wydał świadectwa pracy datowanego na dzień 24 lutego 2016r. Jedynym świadectwem pracy, które pozostaje w dyspozycji odwołującego się, znajduje się w jego aktach osobowych i które zostało dołączone do wniosku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w grudniu 2017r., było świadectwo pracy wydane w tym okresie. Odwołujący się nie dysponował, ani nie dysponuje, jakimkolwiek

innym świadectwem pracy, które mogło zostać wcześniej wydane przez Szpital. Powołane w uzasadnieniu apelacji twierdzenia dotyczące wydania i przesłania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych świadectwa pracy z 24 lutego 2016r. za wiedzą i zgodą ubezpieczonego, nie polegają na prawdzie. Ponadto ubezpieczony podkreślił, że z uwagi na pozostawanie w stosunku pracy zarówno w dacie złożenia wniosku o przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku (emerytury pomostowej), jak i wydania decyzji zaliczkowej, odwołujący się nie mógł nabyć prawa do emerytury pomostowej. Wskazał przy tym, że rozwiązanie stosunku pracy jest jednym z warunków nabycia prawa do emerytury pomostowej. Co więcej - według ubezpieczonego - Sąd Okręgowy słusznie zauważył, iż w decyzji zaliczkowej wydanej 24 października 2014r., organ pouczył ubezpieczonego, iż nie przysługuje mu od tej decyzji odwołanie. Jednocześnie, z uwagi na skutecznie podjęte przez odwołującego się czynności związane z cofnięciem wniosku o przyznanie emerytury pomostowej, wywołały one zamierzony skutek prawny.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne uznał, że apelacja zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek z innych przyczyn, niż w niej podane.

Sąd drugiej instancji przypomina, że - jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy o emeryturach pomostowych - przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, na podstawie art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty, nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Sąd Apelacyjny podkreśla w związku z tym, że z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się piętnastoletnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, czyli zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalnej, jak i emerytury pomostowej. Inaczej mówiąc, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Otóż bowiem z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze - i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym, przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy emerytalnej - wobec wygaszenia powyższego świadczenia - utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze,

jak i dodatkowo nie nabeą uprawnień do emerytury pomostowej. Sąd drugiej instancji zauważa ponadto, że ustawodawca, ustanawiając prawo do rekompensaty, wprost wprowadził wynikającą z art. 21 ust. 2 ustawy przesłankę negatywną, jaką jest nabycie prawa

do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym kontekście należało zatem stwierdzić, że o nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przewidujący powstanie prawa do świadczeń z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury, należy zaś wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak, niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uzasadniony jest więc pogląd, że rekompensata

nie przysługuje każdemu ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia. Teza ta ma zaś swoją wagę

dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Otóż, przyjmując nawet jako zasadne za Sądem pierwszej instancji, że ubezpieczony wykazał fakt skutecznego wycofania wniosku emerytalnego z dnia 30 września 2014r., to biorąc pod uwagę bezsporny fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych przez okres ponad 15 lat w całości mieszczący się przed dniem 1 stycznia 1999r. oraz dodatkowo na dzień 1 stycznia 1999r. posiadanie przez ubezpieczonego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze ponad 25 lat - co wynikało chociażby z akt emerytalnych i decyzji o ustaleniu kapitału początkowego - należałoby wskazać, iż tym samym ubezpieczony (w wieku przekraczającym 60 rok życia) w 2014r. mógłby skutecznie ubiegać się o emeryturę z tytułu pracy

w warunkach szczególnych, przy odpowiednim zastosowaniu art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Tego typu konstatacja jednoznacznie wskazuje natomiast - po przyjęciu za uzasadnione stanowiska Sądu pierwszej instancji, co do świadczenia i rozmiaru

oraz okresu wykonywania przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych -

że w stosunku do wnioskodawcy nie można stanowczo stwierdzić, że utracił on możliwość nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Jeśli bowiem wykazał posiadanie 15 lat pracy w warunkach szczególnych do dnia 1 stycznia 1999r. w sytuacji spełnienia pozostałych warunków wyżej opisanego świadczenia emerytalnego, to nawet hipotetyczny brak dotychczasowej realizacji tego prawa (czyli skuteczne wycofanie wniosku o wcześniejszą emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach złożonego w dniu

24 października 2014r.) jest dla warunku negatywnego rekompensaty bez znaczenia. Ubezpieczony nie poniósł bowiem szkody przez działania ustawodawcy zmieniającego system emerytalny i stąd brak podstaw do przyznania mu rekompensaty.

Na poparcie przedstawionego stanowiska przywołać należy motywy zawarte

w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018r. (III UK 88/17). I tak, Sąd Najwyższy

w uzasadnieniu powołanego wyroku stwierdza, iż - co już wcześniej zostało podniesione - zgodnie z ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana

z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu - jak słusznie podnosi Sąd Najwyższy - jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy

ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Sąd Najwyższy trafnie wskazał,

że również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej piętnastoletnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiąc, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów - w ocenie Sądu Najwyższego - stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych).

Sąd Najwyższy trafnie przy tym podkreśla, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, przy czym pierwszy z nich mówi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury

na podstawie przepisów ustawy o emerytalnej za negatywną przesłankę prawa

do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się

o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem - według Sądu Najwyższego - prawidłowa wykładnia pojęcia „nabycie prawa do emerytury”,

przy dokonywaniu której bez wątplenia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecznictwa. Tak w doktrynie jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa in abstracto (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa in concreto (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania in abstracto (por. R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: Ochrona emerytalnych praw nabytych, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecznictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, ustanawia art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej. Regulację tę rozumie się natomiast w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały spełnione, to prawo do świadczenia powstaje, nawet gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014r., I UK 100/14,

oraz z dnia 18 lutego 2015r., I UK 225/14, OSNP 2016 nr 11, poz. 141). Nabycie prawa

in abstracto nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia

i realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, tj. złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest zatem elementem układu warunkującego nabycie prawa do emerytury, gdyż ten jest zawarty w przepisach ustawy określających warunki do przyznania tego świadczenia. Jak zauważył Sąd Najwyższy

w uchwale z dnia 20 grudnia 2000r. (III ZP 2/00), wniosek o przyznanie świadczenia stanowi jedynie żądanie realizacji powstałego ex lege prawa. Moment złożenia wniosku ma natomiast znaczenie dla określenia początkowej daty uruchomienia wypłaty emerytury lub renty. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się bowiem poczynając

od dnia powstania prawa do nich, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Ukształtowana tym przepisem relacja między nabyciem prawa do świadczenia a jego realizacją wyklucza możliwość wstecznego wypłacania emerytury lub renty, tj. za okres po nabyciu prawa do świadczenia a przed złożeniem wniosku o jego realizację, co ma zapobiegać zjawisku kapitalizacji świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2011r., I UK 86/11). Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010r., II UZP 3/11). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się

ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc

do wypłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006r., III UK 95/06). Podsumowując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy zasadnie podniósł, iż rekompensata,

o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która

ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie

i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego.

Odnosząc ten pogląd do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny uznaje, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku jest efektem przyjęcia przez Sąd pierwszej instancji nieprawidłowej wykładni przepisów powołanych w podstawach zaskarżenia oraz niewłaściwego zastosowania ich w odniesieniu do skarżącego. Jeśli bowiem, jak ustalił Sąd pierwszej instancji, skarżący faktycznie legitymował się wynoszącym 15 lat okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w całości przypadającym w czasie przed dniem 1 stycznia 1999r. i w okresie tym miał także ponad dwudziestopięcioletni łączny okres składkowy i nieskładkowy, to po osiągnięciu 60 lat życia, co nastąpiło w dniu (...), nabył on prawo do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej. To powodowało zaś, że spełnił negatywną przesłankę prawa do rekompensaty, przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Ewentualne nieuznanie spornego w sprawie okresu jego zatrudnienia za pracę w szczególnych warunkach powodowałoby, z kolei, niespełnienie przez niego przesłanki pozytywnej określonej w art. 21 ust. 1 ustawy.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, w punkcie 1 wyroku orzekł reformatoryjnie, na mocy art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu rozstrzygnął na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2

i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r.

w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804 ze zm.).

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR